

сторінки по ліву руку, щоб дивилась вона в центр книги, а не від нього.

6. Якщо загальний вигляд ілюстрації задовільний, і кожен предмет відображений з урахуванням властивого йому ступеня важливості, можна починати точну підгонку розмірів кожної з них. Одночасно потрібно детально розмістити кожну ілюстрацію, вказавши місце для неї на полосі в остаточних розмірах, місце для текстівки, кожну із фотографій потрібно пронумерувати, зазначивши номер на місці її розміщення.

7. Кожну текстівку треба позначити, враховуючи його довжину, що не відповідає ширині полоси набору.

8. І насамкінець ще одна порада: кожну ілюстрацію потрібно розмістити таким чином, щоб досягти найкращого результату при друкуванні і наступному переплетенні книги. Не слід розміщувати темні фотографії навпроти великого порожнього білого простору (щоб мінімізувати ризик стирання друкарської фарби); по можливості темні і насичені фарбою ілюстрації розміщують так, аби на звороті була аналогічна ілюстрація (щоб звести до мінімуму ефект просвічування ілюстрацій); уникають уміщувати на одній дорожці друкарської форми занадто багато темних ілюстрацій або таких, що потребують значної кількості фарби; ілюстрації, які друкуватимуться на двох сторінках, розташовують тільки на центральний розворот книги (щоб уникнути ризику непропорційного розміщення чи виходу за встановлені межі).

Дотримання загальноприйнятих правил розміщення ілюстрацій у виданнях, про які йдеться у цій публікації, сприятиме культурі їх оформлення.

Список використаної літератури

1. Гавенко С. Конструкція книги / С. Гавенко, Л. Кулік, М. Мартинюк. — Львів : Фенікс, 1999. — 134 с.
2. Книга для авторов / ред.-сост. О. И. Слуцкий. — М. : Щед. дом "Дашков". — 283 с.
3. Мильчин А. Э. Издательский словарь-справочник / А. Э. Мильчин. — 2-е изд., испр. и доп. — М. : ОМЛИА-Пресс, 2003. — 560 с.
4. Словник книгознавчих термінів / В. Я. Буран, В. М. Медведєва, Г. І. Ковальчук, М. І. Сенченко ; Кн. палата України. — К. : Аратта, 2003. — 160 с.
5. Ярема С. М. Видавничі поліграфічні технології та обладнання (загальний курс): навч. посіб. / С. М. Ярема. — К. : Ун-т "Україна", 2003. — 320 с.

Матеріал підготувала

Надія Рєзідайло,

завідувач відділу наукового

редагування бібліографічної інформації

Книжкової палати України

(Далі буде)

БІБЛІОГРАФІЯ

УДК 015(477.6)"18/19"

Довідкові та бібліографічні джерела про Донбас кінця XIX — початку XX століття

Наталія Литвиненко,
аспірантка ХДАК

Існуючи у часі, існуючи як соціальне явище, краєзнавча бібліографія на різних етапах свого розвитку мала характерні риси, які зумовлювались її метою. Будучи одним з важливих засобів відображення культури регіону, краєзнавча бібліографія є одним з важливих елементів соціально-культурного розвитку країни, області. Так, наприкінці XIX — на початку XX століття краєзнавча бібліографічна діяльність наукових товариств, громадських організацій, окремих краєзнавців стала реакцією на зростання потреб в інформації про Донбас, його промисловий розвиток, стан розвитку науки, соціальної сфери, а також була пов'язана з появою великої кількості видань, присвячених краю. Серед них значне місце посідає довідкова література, яка представлена різноманітними переліками, довідковими та адресними книжками, гірничопромисловими покажчиками та іншими матеріалами.

Ще в 1899 році Гірничим департаментом був опублікований "Список главнейших горнопромышленных компаний и фирм". Цей перелік був складений гірничим інженером І. Поповим на підставі офіційних даних і містив відомості про усі найзначніші гірничопромислові підприємства. "Список главнейших горнопромышленных компаний и фирм" складався з передмови, власне переліку і мав додатки: "Розподіл гірничопромислових підприємств по гірничих областях та округах", "Алфавітний покажчик до переліку". Щодо кожного підприємства наводилися такі відомості: назва фірми, до якої належить підприємство; його власник; розмір основного капіталу; назва губернії, повіту, гірничого округу; продуктивність підприємства за 1897 рік; адреси правління, директорів, розпорядників [11].

У 1904 році вийшов у світ довідковий ілюстрований альбом-книга "Фабрики, заводы и рудники Южной России" М. Гаврилова. Видання було складене на основі офіційних джерел, опублікованих у 1903 році, і доповнювалося матеріалами, особисто зібраними автором, та включало перелік усіх підприємств Півдня Росії, наводилися: їхні адреси, прізвища головних директорів, управляючих, назви найближчих залізничних станцій, поштово-телеграфних контор, інформація про характер обладнання фабрик та заводів. Крім того, уміщувались витяги із законів, Статут промисловості, Статут кредитування, витяги з поштово-телеграфних правил та інше, а також покажчик деяких головних торговельних фірм міст губерній Півдня Росії. Характерна особливість цього альбому-книги — велика кількість рекламних матеріалів, уміщених майже на кожній сторінці [18].

Інформацію про всі промислові підприємства Донецького басейну було відображено у довідковій книзі С. Елькіна "Фабрики, заводы и рудники Донецкого бассейна: 1909 г.",

яка складалася з двох частин. У першій відомості були розташовані по губерніях. Друга містила довідкові відомості про фабрично-заводські підприємства, абетковий перелік предметів та абетковий покажчик підприємств. Додаток складався з карти Донецького басейну. Щодо кожного підприємства автор подавав: назву, відомості про власника, адресу, кількість робітників, спрямованість діяльності, продуктивність у карбованцях [17].

Значне місце серед довідкової літератури початку ХХ століття посідали адресні книжки та адрес-календарі. Так, у Харківській типо-літографії в 1900 році Л. Телешовим випущено "Адресно-справочную книгу горнопромышленника Юга России на 1900—1901 год". Видання уміщувало "Перелік гірничих та гірничозаводських фірм Донецького басейну" та відомості про: місце розташування правління фірм, дати заснування, голів правління та ін. Матеріал був згрупований у дев'ять розділів: Кам'яновугільні та антрацитові копальні; Антрацитові копальні дрібні, які не вказані вище; Копальні з видобування залізної руди; Доменні заводи; Трубопрокатні, залізоплавильні, сталеві та рейкопрокатні, переробні, чавунно-ливарні, механічні та інші заводи; Патронний та з виготовлення вибухових речовин заводи; Соляні копальні та солеварні заводи; Видобування вапняного каміння, вогнетривкої глини, керамічного та скляного виробництва; Цементні заводи. Дані про гірничі управління, гірничих інженерів і маркшейдерів містились у додатку. Крім того, у ньому наводились Правила перевезення мінерального палива, руди, флюсів та солі та Положення про гірничопромисловий з'їзд Півдня Росії [12].

У Харкові побачила світ також "Адресная Книжка горных и горнозаводских фирм Юга России: 1904 г." (видання "Горно-Заводского листка"). Характерними його особливостями стали: достатньо великий обсяг — 388 сторінок; наявність Абеткового покажчика вміщених у книзі фірм, Абеткового покажчика вміщених у книзі прізвищ [1].

Серед довідкових матеріалів, присвячених Донецькому басейну, окреме місце займають "Материалы по истории горного дела на Юге России" О. Кеппена. Усі матеріали для історії гірничої справи автор брав із архівних справ Департаменту Гірничих та Соляних справ. О. Кеппен писав, що гірничу промисловість Півдня Росії, яка швидко розвивалася, заслуговує особливої уваги з точки зору не тільки сучасного її стану, а й вивчення історії розвитку промислової діяльності, з якою нерозривно пов'язана історія усього краю [3]. Автор повністю публікує найцікавіші записки, доповіді, які характеризують окремі епізоди тієї чи іншої галузі гірничої справи. Так, у "Материалах...", опублікованих в 1901 році, ми знаходимо деякі дані кінця XVIII і початку XIX століття про срібні, свинцеві та залізні руди; про розробку кам'яного вугілля в Донецькому басейні, а також опис рудних копалень та кам'яного вугілля на дачах Донецького повіту; опис рудних місць Луганського заводу, про його каменоломні [5].

У матеріалах за 1899 рік розповідається про будівництво в населених пунктах Буерак, Городище доменних печей, записка полковника Летуновського про відкриття рейкового заводу на околицях Луганського Заводу; міркування гірничого інженера, полковника Гур'єва про необхідність розвитку кам'яновугільних розробок; про важливість розвитку Луганського Заводу для кам'яновугільної промисловості, залізничного транспорту, парового флоту на Чорному та Азовському морях [3].

Статистичні відомості про економічний стан Донбасу, зокрема Бахмутського та Слов'янського повітів містяться у довідкових виданнях Статистичного відділу Катеринославського губернського земства. Першим результатом діяльності відділу став вихід "Сборника статистических сведений по Екатеринославской губернии: Славяносербский

уезд". До збірки увійшли географічні та метеорологічні відомості, історичний нарис, відомості про селянські господарства, форми землеволодіння. Крім того, видання містило додатки до історичного нарису — "До питання про перетворення Луганського Заводу у повітове місто"; "Відомості про щорічні прибутки та видатки Луганського Заводу з 1799 по 1852 роки" та ін. [9].

Видання, присвячене Бахмутському повіту, мало більш розроблену, детальну структуру, складалося з чотирьох розділів та додатків, розділи в свою чергу ділились на глави. У ньому наводились відомості про населення повіту, його грамотність та Статистико-економічні таблиці по поселеннях повіту, Зведені таблиці статистично-економічних відомостей по волостях, Зведені таблиці з економічними відомостями по розрядах селян [10].

У 1887 році в Санкт-Петербурзі, а потім і в гірничо-промислових центрах були створені Товариства гірничих інженерів, які сприяли розвитку та розповсюдженню теоретичних і практичних гірничозаводських знань, об'єднанню гірничих інженерів за фаховими інтересами. Серед інших завдань, які ставили перед собою Товариства, був випуск різних спеціальних видань, періодичного журналу "Известия Общества горных инженеров". Перший покажчик часопису був складений гірничим інженером М. Версіловим у 1900 році. Він мав назву "Указатель статей 'Известий Общества горных инженеров'" с основания общества в 1887 году по 1900 год". Покажчик складався з чотирьох розділів: I "Окремі статті за алфавітом авторів"; II "Бібліографія"; III "Некрологи"; IV "Хроніка зборів Товариства гірничих інженерів та засідань науково-технічної комісії".

У першому відділі навпроти кожної статті було вказано предмет, до якого вона відноситься, рік, номер та сторінки. Наприклад: Автор та назва статті — Горяйнов 2-й, Ю. горн. инж. Очерк Мартеновского производства на Александровском Южно-российском заводе, Брянского Общества, Екатеринославль; Предмет — З.Д. (заводська справа); Рік — 1898; Стор. — 187—204 [с. 11—12]. Покажчик подавав бібліографічні відомості про праці, присвячені Донбасу, гірничих інженерів Л. Лутугіна, Ф. Чернишева, Ч. Монковського. У другому розділі містилась інформація про рецензії, критичні огляди, опубліковані в "Известиях горных инженеров" [16].

Ще один покажчик, який реєстрував статті часопису та інші друковані праці Товариства, був "Указатель статей журнала 'Известия Общества горных инженеров' и других печатных трудов Общества за 25 лет (со времени основания Общества в 1886 по 1911 год)" Ю. Бултерова. Видання містило розділи: "Окремі статті за алфавітом авторів"; "Переліки статей за роками їх включення в 'Известия...'"; "Переліки статей з окремих галузей гірничої та гірничозаводської справи та з інших предметів; "Бібліографія"; "Некрологи"; "Хроніка Товариства гірничих інженерів". До покажчика увійшли як статті, надруковані на сторінках "Известий...", так і ті, що були опубліковані у збірці статей з мартеновської справи у 1898 році. Автор також включив протоколи зборів Товариства гірничих інженерів, опубліковані до 1889 року в спеціальних "Известиях". У подальшому він передбачав по закінченні кожного року видавати покажчик з бібліографічними відомостями про статті, вміщені на сторінках часопису [2].

Науковим товариством, яке багато в чому сприяло соціально-культурному розвитку Донецького басейну, став Гірничий учений комітет, створений ще у 1825 році. Він повинен був розглядати проекти, які надходили до Департаменту Гірничих та Соляних справ, видавати "Горный журнал", наглядати за діяльністю казенних гірничих заводів та за геологічними дослідженнями тощо. Найважливішим серед названих напрямів діяльності було видання "Горного журналу", перша книжка якого вийшла у липні 1825 року.

Мета створення часопису — поширення відомостей про нові відкриття з гірничої справи, а особливо для ознайомлення чиновників гірничої служби з науковими успіхами учених Європи. Журнал мав десять розділів: Мінералогія, Хімія, Гірнича справа, Заводська справа, Монетна справа, Соляна справа, Загальна гірнична та соляна бібліографія, Гірничі та соляні закономірності, Біографічні вісті та некрологи, Суміш. Розділ "Загальна гірнична та соляна бібліографія" містив відомості про книги на різних мовах, що стосувались тих наук і мистецтв, про які йшлося в "Горном журнале".

Перший покажчик статей цього видання був складений бібліотекарем Інституту Корпусу Гірничих інженерів Р. Кемпінським у 1850 році і мав назву "Указатель статей Горнаго журнала" с 1825 по 1849 год, состоящий из систематического указателя статей и алфавитного указателя авторов". Покажчик уміщував бібліографічні відомості про усі статті, надруковані у журналі з 1825 по 1849 рік, а в "Прибавлении" — відомості про статті трьох частин журналу за 1849 рік. Автор поділив покажчик на дві частини: Систематичний покажчик статей та Абетковий покажчик авторів.

Систематичний покажчик статей, у свою чергу, також був поділений на дві частини: Розділи та Зміст розділів. У Розділах були розміщені назви наук та мистецтв, з яких публікувалися більш або менш повні праці та різні статті. Біля кожного розділу зазначалась сторінка, на якій про нього згадувалось у Покажчику. У другій частині (Зміст розділів) кожна наука поділена на предмети, помічені Параграфами. Предмети ці розташовані згідно порядку вивчення кожної з наук. Систематичний покажчик статей поділено на шість стовпців. У першому вміщала назва статті, у другому автор, у третьому перекладач, четвертому, п'ятому та шостому — відповідно рік, частина та сторінка. Систематичний покажчик поділявся на п'ятнадцять розділів. Р. Кемпінський доклав зусиль, щоб усі статті з кожного предмета розташовувались або за науками, або у географічному, хронологічному чи алфавітному порядку.

Абетковий покажчик авторів, статті яких були вміщені в "Горном журнале", складався із двох частин: у першій — російські автори; у другій — закордонні. Цей покажчик був поділений на п'ять стовпців: у першому зазначались автор та назва статті; у другому, третьому, четвертому відповідно — рік, частина та сторінки, на яких вміщено статтю, в п'ятому — сторінка, на якій ця стаття позначена у Систематичному покажчику. Таким чином, для пошуку за ним будь-якої статті, необхідно було знати, до якої науки вона належить; а потім розшукати цю науку у Змісті розділів — предмет або параграф, до якої вона належить. Після цього звернутися до Систематичного покажчика, де під розшуканим параграфом буде потрібна стаття і при ній рік, частина і сторінка журналу.

Ще зручніше було віднайти статтю за Абетковим покажчиком авторів, якщо прізвище автора відоме, бо біля нього були вказані всі статті, вміщені в "Горном журнале". Так, в Абетковому покажчику ми знаходимо бібліографічні відомості про перші праці, присвячені геогностичному дослідженню Донецького гірничого кряжу — "Геогностическое исследование в Донецком горном кряже" та "Геогностический обзор Донецкого горного кряжа" Є. Ковалевського, опубліковані ще у 1827, 1829 роках відповідно. Крім того, покажчик Р. Кемпінського містить бібліографічні відомості про наукові статті А. Олів'єрі "Описание приисков каменного угля Екатеринославской губернии", "Геогностическое описание исследований, произведенных в 1829 году, по берегах Дона и Донца", "Геогностическое обозрение Донецкого горного кряжа"; Сирохватова "Геогностическое исследование Миусского Донского Начальства", "О пожарах в Лисичанских каменноугольных копях", "Об улучшениях,

сделанных в Лисичанских каменноугольных копях"; Томілова "Геогностическое обозрение Славяносербского уезда" та ін. [13].

У фондах Бібліотеки Академії наук Росії збереглися ще два покажчики статей "Горного журнала". "Указатель статей Горнаго журнала с 1849 по 1860 год" І. Штільке та "Указатель статей Горнаго журнала с 1860 года по 1869 год включительно" Д. Планера.

Покажчик І. Штільке подібний до покажчика Р. Кемпінського. Він також поділявся на дві частини. Перша містила Систематичний покажчик, де бібліографічні відомості про статті розташовувались за науками, до яких вони відносились, а у другій — за алфавітом авторів. Але в деталях покажчик значно змінився. Так, підрозділи розділів були по можливості значно спрощені. Не було в Абетковому покажчику поділу на російських та закордонних авторів. У випадку, якщо автор невідомий, слід було звертатись до Систематичного покажчика. У занадто великих підрозділах статті були розміщені не в хронологічному порядку, як це було зроблено в інших підрозділах, а за алфавітом предметів [14].

Покажчик Д. Планера також дещо відрізнявся. Мало місце систематичне ділення матеріалу. Виключені були тільки окремі графи, а відомості про автора, перекладача, рік, том і сторінки розташовувалися в одному рядку разом з текстом. Крім того, цей покажчик був доповнений статтями "Памятной книжки для русских горных людей за 1862 и 1963 годы" та Збіркою статистичних відомостей по Гірничій частині за 1864, 1865 та 1868, 1867 роки, що були видані як додатки до "Горного журнала" [15].

Окрім видання "Горного журнала", Гірничий учений комітет брав участь у випуску різних технічних творів по гірничій частині членів Комітету, наприклад: "Основы машиностроения", "Справочная книга для горных инженеров и техников" І. Тіме, "Очерк месторождений полезных ископаемых" О. Карпінського та ін.

Гірничий комітет видавав також статистичні відомості про гірничозаводську промисловість. До 1860 року ці відомості публікувались на сторінках "Горного журнала". А з 1862 року — "Памятной книжки для русских горных людей". Наступна книжка вийшла тільки в 1863 році. Крім статистичних відомостей, до книжок входили статті технічного та історичного характеру. Пізніше статистичні відомості з гірничої справи друкувались у вигляді Збірників статистичних відомостей з гірничозаводської промисловості.

"Памятная книжка для русских горных людей" 1862 року уміщувала достатньо повні статистичні відомості про гірничу та соляну промисловість, у тому числі промисловість Донецького басейну, а також деякі із найнеобхідніших наукових даних, історичні відомості про заснування заводів Донбасу, перелік нових праць з гірничої справи російською та іноземною мовами. Укладачі видання зазначали, що праці, які друкувались у книжці, дуже багаті за змістом і можуть бути представлені в бажаній повноті в одному виданні, вони при складанні вважали, що зміст видання буде змінюватись у наступному. Щодо змісту "Памятной книжки для русских горных людей", то він був таким: 1-й розділ "Перелік осіб головного та місцевих управлінь з гірничої, монетної і соляної частин Російської імперії на 1862 рік"; 2-й розділ "Про стан казенних гірничих заводів за 1859 рік"; 3-й розділ "Про соляний промисел в Росії"; 4-й розділ — "Гірнична бібліографія 1861 року" [8].

Серед бібліографічних покажчиків, присвячених Донбасу, на наш погляд, показовим є "Горнопромышленный указатель Донецкого бассейна" В. Коробкова. При укладанні видання були використані відомості, вислані заводами та рудниками; праця І. Тіме "Современное состояние техники на Южнорусских горных заводах и рудниках"; "Материалы для описания производственных сил железодельных и механических заводов Юга России" П. Титова; Звіти З'їзду

гірничопромисловців Півдня Росії та ін. Показчик складався з двох розділів: 1-й — "Науковий розділ", 2-й — "Гірничопромислові підприємства Донецького та Криворізьського басейнів". "Науковий розділ" вмщував відомості про статті, нариси про видобування залізних та мідних руд, цементну справу. А другий розділ — інформацію про підприємства: дату заснування, відомості про директорів, гірничих інженерів, адреси правлінь, відомості про прибутки та видатки, обсяги виробництва [7].

Отже, розглянувши тільки деякі довідкові та бібліографічні джерела про Донецький басейн, а також видання, що містять довідкову та бібліографічну інформацію про цей край, можна дійти висновку, що упродовж кінця XIX — на початку XX століття бурхливий соціально-економічний розвиток Донбасу сприяв появі краєзнавчої бібліографії, яка виявилась насамперед у показниках змісту видань, бібліографічних показниках, довідкових та адресних книжках і мала задовольнити потреби учених, промислових підприємців у різноманітній інформації щодо цього промислового краю.

Список використаної літератури

1. *Адресная* Книжка горных и горнозаводских фирм Юга России, 1904 г. / изд. журн. "Горно-Заводской Листок". — Х. : Товарищество "Печатня С. П. Яковлева", 1904. — 388, XXXIV с.
2. *Бутлеров Ю.И.* Указатель статей журнала Известий общества Горных инженеров и других печатных трудов Общества за 25 лет : (со времени основания О-ва в 1886 по 1911 г.) / Ю. И. Бутлеров ; изд. О-ва Горных инженеров. — СПб. : Тип. П. П. Сойкина, 1912. — 60 с.
3. *Кеппен А.* Материалы для истории горного дела на Юге России / А. Кеппен ; изд. Горнозавод. листка. — Х. : Паровая тип. и литогр. Зильберберг, 1899. — 42 с.
4. *Кеппен А.* Материалы для истории горного дела на Юге России / А. Кеппен ; изд. Горнозавод. листка. — Х. : Паровая тип. и литогр. Зильберберг, 1900. — 42 с.
5. *Кеппен А.* Материалы для истории горного дела на Юге России / А. Кеппен ; изд. Горнозавод. листка. — Х. : Паровая тип. и литогр. "М. Зильберберг и сыновья", 1901. — 37 с.
6. *Кеппен А.* Материалы для истории горного дела на Юге России / А. Кеппен ; изд. Горнозавод. листка. — Х. : Паровая тип. и литогр. "М. Зильберберг и сыновья", 1902. — 16 с.
7. *Коробков В. М.* Горнопромышленный указатель Донецкого бассейна / сост. В. М. Коробковым с прил. горнопром. карты Донец. бассейна горн. инж. А. Ф. Мевиса, испр. и доп. по 1901 г. В. М. Коробковым. — Х. : Паровая тип. и литогр. "М. Зильберберг и сыновья", 1901. — XXIV, 444 с., 2 вкл. л. карт.
8. *Памятная* книжка для русских горных людей : год первый / изд. Ученого ком. корпуса горн. инженеров. — СПб. : Тип. И. Огрызко, 1862. — 352 с. : карты.
9. *Сборник* статистических сведений по Екатеринославской губернии. Вып. 3. Славяносербский уезд / сост. Стат. отд-нием Екатеринослав. губерн. земства ; изд. Екатеринослав. губерн. земства. — Екатеринослав : Тип. Я. М. Чаусского, 1886. — 441 с.
10. *Сборник* статистических сведений по Екатеринославской губернии. Т. 2. Бахмутский уезд / сост. Стат. отд-нием Екатеринослав. губерн. земства ; изд. Екатеринослав. губерн. земства. — Екатеринослав : Тип. Я. М. Чаусского, 1886. — 1092 с. разд. паг.
11. *Список* главнейших русских горнопромышленных компаний и фирм : по офиц. данным / Горн. департамент ; сост. горн. инженер И. Попов. — СПб. : Тип. Санкт-Петерб. акц. о-ва печ. дела в России, Е. Евдокимов, 1899. — 192 с.
12. *Телешов Л.* Адресно-справочная книга горнопромышленника Юга России на 1900—1901 год / Лев Телешов. — Х. : Паровая Типо-литогр. Зильберберга, 1900. — 96 с. : ил.
13. *Указатель* статей Горного журнала с 1825 по 1849 год, состоящий из систематического указателя статей и алфавитного указателя авторов / сост. Роман Кемпинский. — СПб. : Тип. Имп. акад. наук, 1850. — 350 с.
14. *Указатель* статей Горного журнала с 1849 по 1860 год / сост. Иван Штильке. — СПб. : Тип. И. Огрызко, 1861. — 285 с.
15. *Указатель* статей Горного журнала с 1860 по 1869 год / сост. Д. Планер. — СПб. : Тип. В. Демакова, 1871. — 239 с.
16. *Указатель* статей "Известий общества Горных инженеров", с основания общества в 1887 году по 1900 год / сост. Н. Версилов. — СПб. : Типо-литогр. Я. Левенштейна, 1900. — 59 с.
17. *Фабрики, заводы и рудники* Донецкого бассейна, 1909 г. : справ. кн. / изд. Е. С. Элькина. — Х. : Типо-литогр. "Художественный труд", 1909. — 256 с., 76 л. ил.
18. *Фабрики, заводы и рудники* Южной России : справ.-ил. альбом-кн. / изд. Н. И. Гаврилова. — Екатеринослав : [Типо-литогр. М. С. Копылова], 1904. — 72, VIII, 372 с.

БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА

УДК 025.354+004.78:025.34

Бібліотечна картково-каталожна ера: класика інформаційно-пошукових систем в електронному середовищі сучасних бібліотек

*Володимир Осаула,
співробітник відділу
наукового опрацювання
документів та організації
каталогів бібліотеки
Харківського національного
економічного університету*

Стаття висвітлює різні аспекти сучасного функціонування карткових бібліотечних інформаційно-пошукових систем паралельно з електронними.

Вступ. Сучасне суспільство перебуває у полоні картково-каталожної лихоманки. Картка і каталог — два слова, що стали майже рідними або, принаймні, знайомі сьогодні кожній людині. Картки та каталоги — повсякденні важливі предмети буденного життя. Фінансові установи, оператори мобільного зв'язку — дарують кожному, можливість мати не одну, а навіть декілька карток й одночасно ними користуватись. Рекламно-торговельні компанії, фірми, заклади, які бажають якнайшвидше та ефективніше просунути свою продукцію чи послуги до споживача, просто за необхідністю вважають випуск якісного рекламного каталогу. Каталог настільки часто вживане слово, що деякі розумники вимовляють його на ріжучий слух манер: **[ката-а-лаг]** — ставлячи протяжний наголос на другий склад.

Якщо в ринково-фінансовому середовищі картки й каталоги існують окремо і не мають прямої залежності між собою та знаходяться в zenіті затребуваності суспільством, то в бібліотечній діяльності картка є елементом каталогу, а сукупність карток з бібліографічними записами — (БЗ),